

ROSJA: ZWROT KU AZJI

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH

Analiza

1/2019

www.csm.org.pl

**dr Stanisław Czesław
Kozłowski**

Współpracownik CSM, zawodowy dyplomata z ponad 30-letnim doświadczeniem w Ministerstwie Spraw Zagranicznych RP. Pełnił szereg funkcji dyplomatycznych na placówkach m.in. w Niemczech i Szwajcarii, a ostatnio – w latach 2011-2015 – był Radcą-Ministrem w Ambasadzie RP w Singapurze i kierownikiem sekcji ekonomiczno-handlowej. Jest autorem wielu publikacji, w tym dotyczących procesów integracyjnych w regionie Azji i Pacyfiku.

W 2019 roku mija 5 lat od rosyjskiego „zwrotu ku Azji” czyli reorientacji polityki zagranicznej Kremla na wschód. Odwrót od Zachodu i intensyfikacja związków z regionem Azji i Pacyfiku, zwłaszcza z Chinami, jest przede wszystkim następstwem załamania w relacjach Rosji z Europą i USA po aneksji Krymu i interwencji militarnej na Ukrainie. Zwrot ku Azji to także część szerszej strategii balansowania globalnej dominacji USA i odbudowy mocarstwowej pozycji, pozwalającej na prowadzenie globalnej gry. Wielu uważa, że włączenie się Rosji, poprzez rozwój Syberii i Dalekiego Wschodu, w proces integracji gospodarczej Azji jest kluczem do jej modernizacji. Podstawową przeszkodą może jednak okazać się niewydolna, dotknięta kryzysem gospodarka, a także rosnące napięcia między Moskwą a Pekinem.

ROSJA: ZWROT KU AZJI

| dr Stanisław Czesław Kozłowski

2

Rosja, podobnie jak wiele innych krajów chciałaby dyskutować wysoką dynamikę rozwoju gospodarczego Azji i Pacyfiku. Kreml stawia głównie na intensyfikację współpracy z Chinami, które są już drugą gospodarką świata i bezpośrednim sąsiadem. Liczy na poszerzenie rynków zbytu na energię i produkty przemysłu zbrojeniowego, a także na inwestorów gotowych angażować swoje środki finansowe w rozwój rosyjskiego Dalekiego Wschodu. Rosnąca asymetria między dwiema gospodarkami nasila obawy Kremla, że Rosja stanie się dla Chin wyłącznie zapleczem surowcowym. Dlatego Moskwa rozbudowuje powiązania z innymi krajami Azji, m.in. z Japonią, członkami ASEAN, Indiami, Pakistanem, Koreą Północną i Południową. Poszukując nowych możliwości eksportowych, współpracy biznesowej, czy możliwości oddziaływania w płaszczyźnie bezpieczeństwa, Rosja dąży także do kompensowania strat z tytułu sankcji wprowadzonych wobec niej przez USA i UE po aneksji Krymu.

Stosownie do zdefiniowanych priorytetów, Rosja intensyfikowała ukierunkowaną na Azję aktywność dyplomatyczną, kontakty polityczne na najwyższym szczeblu oraz wzmogła działania na rzecz rozbudowy współpracy gospodarczo-handlowej, z bogatą ofertą sektora zbrojeniowego. Ostatnio prezydent Putin gdzie odbył spotkania z przedstawicielami ASEAN oraz uczestniczył w Szczycie Azji Wschodniej (EAS), co niektórzy obserwatorzy uznali za próbę rozkładania nowych akcentów w polityce rosyjskiego zwrotu ku Azji.

ROSJA: ZWROT KU AZJI

| dr Stanisław Czesław Kozłowski

3

Povorot na Vostok

Wyjaśniając motywy tego zwrotu w polityce Rosji prezydent W. Putin, całkowicie pomijał wpływ kryzysu ukraińskiego. Wskazywał za to na wcześniejszą aktywność Moskwy w Azji, jaki i szczególne miejsce tego kontynentu w globalnym rozwoju gospodarczym.¹ Jednakże eksperci, także rosyjscy, pozostają zgodni, że realizowana po aneksji Krymu polityka tzw. *povorotu na vostok* pojawiła się przede wszystkim jako reakcja na załamanie w stosunkach z Zachodem i wprowadzenie sankcji, a dopiero w drugiej kolejności motywowana była pragmatyką gospodarczą, tj. dążeniem do zdyskontowania wysokiej dynamiki rozwoju regionu Azji i Pacyfiku.

Jako całość polityka ta stanowi wielowektorową strategię, biorącą za podstawę z jednej strony euroazjatycki i euro-pacyficzny status Rosji oraz dynamikę wzrostu i powstającą w regionie Azji-Pacyfiku nową architekturę współpracy. Z tego punktu widzenia, rosyjski zwrot ku Azji faktycznie nie był niczym nieoczekiwanym, tym bardziej, że w przypadku Rosji widoczne było duże zapóźnienie w porównaniu z aktywnością innych krajów, w tym USA i UE. Doktryna wypracowana przez rosyjskich strategów mówi, że w sytuacji powrotu tradycyjnej geopolityki zwrot na wschód pozwoli Rosji umocnić pozycję mocarstwa atlantycko-pacyficznego. Dzięki aktywności w rejonie Pacyfiku uzyska ona szansę na

¹ Przemówienie w Soczi, październik 2014 roku

ROSJA: ZWROT KU AZJI

| dr Stanisław Czesław Kozłowski

4

odegranie znaczącej roli w kształtowaniu się nowego globalnego centrum. m.in. poprzez włączenie się w rozwiązywanie sporów i kryzysów na morzu południowo-chińskim czy półwyspie koreańskim. I to niezależnie od stanu relacji Chiny-USA.

Status Rosji jako państwa euro – pacyficznego i jej istotną rolę w promocji integracji regionalnej poprzez tworzenie wspólnej przestrzeni gospodarczej od Atlantyku do Pacyfiku zarysował w 2012 roku ówczesny prezydent Dimitri Miedwiediew przed szczytem APEC we Władywostoku. Warto w tym miejscu przypomnieć, iż historycznie Rosja - mimo wysiłków i ponawianych programowych haseł rozwoju Syberii i rosyjskiego Dalekiego Wschodu - faktycznie nie dysponowała niezbędnymi zasobami, by takie zamierzenia zrealizować. Dotyczyło to również planów intensyfikowania stosunków z partnerami azjatyckimi, co Rosja zadeklarowała jeszcze w 2010 roku. Warto przyjrzeć się jak te relacje wyglądają obecnie.

Rosja-Chiny

W nowej polityce Rosji, Chiny od początku zajmują centralne miejsce. Jednocześnie władze chińskie, od czasu wyboru Xi Jipnga na przewodniczącego partii, prezentują relacje z Rosją w wyjątkowo korzystnym świetle, określając je jako „najlepsze w historii”. Chiny wykazały daleko idące zrozumienie rosyjskich ocen w kwestiach bezpieczeństwa europejskiego, roli USA w Europie Środkowo Wschodniej, relacji NATO – Rosja, w tym, jeśli chodzi o przypisywanie Sojuszowi rzekomego dążenia do wywołania nowej zimnej wojny. Pekin

ROSJA: ZWROT KU AZJI

| dr Stanisław Czesław Kozłowski

5

artykułował swój krytyczny stosunek zarówno wobec manewrów „Anakonda” oraz planów wzmocnienia wschodniej flanki NATO. Z kolei Kreml udzielił wsparcia Pekinowi poprzez sprzeciw wobec przygotowań do rozmieszczenia w Republice Korei amerykańskiego systemu raketowego THAAD czy udzielając poparcia chińskiemu stanowisku w kwestii rozwiązania sporów terytorialnych na Morzu Południowochińskim.

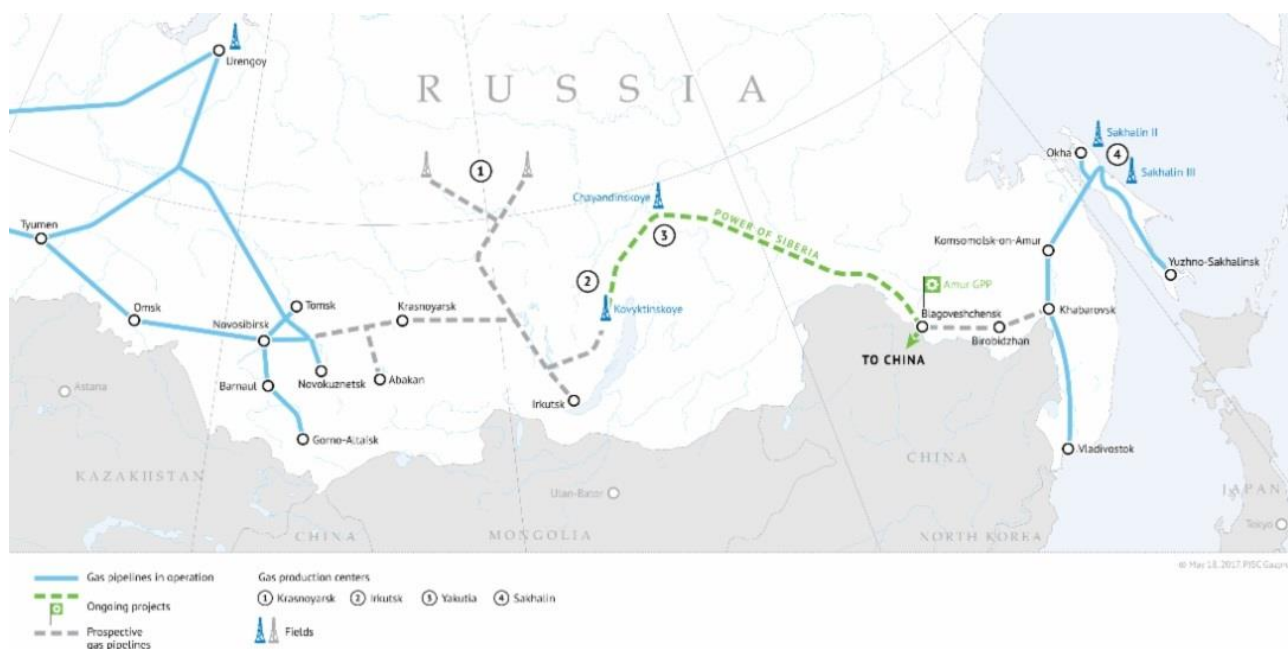
Jednocześnie, Pekin dostrzega mocarstwowe aspiracje Rosji, w tym przejawy nacjonalizmu i eksponowane w propagandzie rzekome zagrożenie zewnętrzne dla legitymizacji wewnętrznej polityki Putina. Prezydent Putin wizytował Chiny kolejno w 2015, 2016 i 2017 roku, biorąc udział w ważnych politycznie wydarzeniach, takich jak chińska parada wojskowa upamiętniająca 70. rocznicę zwycięstwa w II wojnie światowej czy ceremonia otwarcia pekińskiego Forum Inicjatywy Pasa i Szlaku w 2017 r. Przy okazji każdej wizyty podpisano nie mniej niż 30 nowych umów o współpracy gospodarczej.

Rosja jest w istocie dla Chin partnerem drugorzędym. W 2015 r., a więc już po ogłoszeniu polityki zwrotu ku Azji, handel dwustronny spadł o 35% do poziomu 64 mld USD. W 2016 r. ponownie wzrósł osiągając wartość około 70 mld dolarów, co jednak stanowiło ok 25 mld mniej niż w latach 2012 i 2013. W 2017 r. obroty wzrosły o prawie 21%, osiągając poziom 84 mld USD, jednak pozostawały nadal poniżej najlepszych wskaźników z poprzednich okresów. Były także niższe niż wielkości jakie Chiny notują w handlu z USA, Japonią, ASEAN i UE.

ROSJA: ZWROT KU AZJI

| dr Stanisław Czesław Kozłowski

6

Gazociąg Power of Siberia (zaznaczony na mapie powyżej zieloną przerywaną linią).

Source: PJSC Gazprom (18.5.2017)

Jeśli chodzi o współpracę gospodarczą, Chiny postrzegają Rosję głównie jako partnera w sektorze energetycznym (dostawy ropy naftowej, a w przyszłości gazu) i w mniejszym stopniu zbrojeniowym. Realizowany obecnie sztandarowy projekt "Power of Syberia" napotykał na problemy, głównie z powodu spadku światowych ceny ropy (w latach 2015-2016, prawie 50%) i wątpliwą w związku z tym opłacalnością całego przedsięwzięcia. Ponieważ

ROSJA: ZWROT KU AZJI

| dr Stanisław Czesław Kozłowski

7

Rosja nie otrzymała uzgodnionej z Pekinem zaliczki w wysokości 25 mld USD, rosyjski Gazprom musiał zwiększyć nakłady własne na projekt z 22 mld USD w 2014 roku do 44 mld USD, a do końca 2017 r. Do uzgodnienia pozostaje sprawa ceny rosyjskiego gazu, ponieważ Chiny nalegają na obniżenie stawek, których domaga się Rosja. Według zapewnień strony rosyjskiej pierwsze dostawy gazu rurociągiem "Power of Siberia" dotrą do Chin w uzgodnionym terminie, tj. w grudniu 2019 r. Swego rodzaju zaskoczeniem był fakt, że strona chińska zintensyfikowała, poczynając od października 2017 r. rozmowy z Rosją w sprawie dostaw gazu z pól naftowych Syberii Zachodniej. Pierwotnie głównymi odbiorcami gazu z tego regionu były kraje UE.

Jak zauważają niektórzy eksperci, "wzrasta współzależność między Rosją a Chinami", jednak jej kształt jest coraz bardziej asymetryczny – „Rosja potrzebuje Chin bardziej niż Chiny potrzebują Rosji”. Wielu rosyjskich ekspertów wskazuje na dominującą obecnie we współpracy gospodarczej stagnację. Główną przyczyną jest według nich to, że rosyjska gospodarka nie może wytworzyć odpowiedniej wartości dodanej, koniecznej do generowania stałego wzrostu handlu. Do życzenia pozostawia struktura wymiany handlowej. Mimo deklaracji strony rosyjskiej o wdrożeniu działań na rzecz zmiany struktury eksportu w kierunku zwiększenia udziału towarów wysoko przetworzonych, od 2009 r. stale zwiększa się udział surowców, który w 2014 r. przekroczył 75%. Wielkość rosyjskiego importu maszyn, urządzeń i innych przetworzonych towarów z Chin jest 66 razy większa niż rosyjski eksport do

ROSJA: ZWROT KU AZJI

| dr Stanisław Czesław Kozłowski

8

Chin. W kategoriach geostrategicznych Rosja i Chiny zbliżają się względem siebie w coraz większym stopniu, motywowane zasadniczo krytycznym podejściem do USA i Zachodu jako takiego. Na Kremlu istnieje wprawdzie świadomość, iż Państwo Środka z powodzeniem podąża drogą prowadzącą do pozycji supermocarstwa, ale dyskomfort z tego tytułu łagodzi przekonanie, iż nieuchronnie osłabiane są tym samym wpływy USA.

Rosja - Japonia i Republika Korei

Oba kraje czują się zagrożone przez rosnące wpływy i potęgę Chin, stąd dążą do równoważenia układu sił w regionie, m.in. poprzez współpracę z Rosją. Z kolei Rosja liczy, że uda się jej pozyskać kapitał japoński i koreański do wspólnych projektów inwestycyjnych w regionach rosyjskiego Dalekiego Wschodu (Sachalin), a także zwiększyć swój eksport surowców energetycznych, zwłaszcza LNG. Ponadto zainteresowana jest wzrostem kapitałowego zaangażowania obu krajów w projekty budowy infrastruktury wydobywczej i transportowej. Fakt, że Japonia i Rosja miały skomplikowane stosunki po drugiej wojnie światowej (ciągle niepodpisany traktat pokojowy; utrzymujący się spór terytorialny o Kuryle) nie jest przeszkodą dla premiera S. Abe w podejmowaniu wysiłków w celu poprawy stosunków z Rosją, w tym zacieśnienia współpracy prowadzącej do normalizacji i rozwoju relacji gospodarczych. Przykładowo, projekty gazowe na Sachalinie przyciągnęły kilku znaczących japońskich inwestorów, jak np. Mitsubishi Group. Energia jest tylko jednym z aspektów tej rosnącej współpracy. Teza o powstawaniu wzmocnionej osi Pekin–Moskwa jest traktowana zarówno w Tokio jak i w Seulu jako przybierająca realny wymiar rzeczywistość, a tym samym zagro-

ROSJA: ZWROT KU AZJI

| dr Stanisław Czesław Kozłowski

9

zenie ich strategicznych interesów, także z powodu widocznego osłabiania pozycji USA. Japonia potrzebuje Rosji wolnej od dominacji Chin, ale czuje się też zobligowana do przeciwdziałania polityce osłabiania pozycji USA, co pozostaje jej żywotnym interesem.

Warto w tym miejscu wspomnieć, iż Rosja pozostaje tradycyjnie w dobrych stosunkach z Koreańską Republiką Ludowo – Demokratyczną, niemniej można mówić o ożywieniu, jakie nastąpiło w 2014 r. Odzwierciedlało je zwiększenie dwustronnych kontaktów politycznych oraz rozszerzenie współpracy na nowe obszary. W KRLD, Rosja przedstawiana jest jako przyjacielskie mocarstwo, kreujące pozytywne zmiany w polityce międzynarodowej. Reżym Kim Dzong Un'a udzielił jednoznacznego poparcia Moskwie w kwestii aneksji Krymu, natomiast FR broniła KRLD na forum ONZ, m.in. podczas głosowania dotyczącego podjęcia kwestii Praw Człowieka przez Radę Bezpieczeństwa. Ocieplenie relacji między przywódcami RK i KRLD wyzwoliło po stronie Rosji, ale także Chin reakcje wspierające przyspieszone zniesienie sankcji wobec KRLD, co napotyka na zdecydowany sprzeciw USA. Te ostatnie domagają się spełnienia warunku pełnej denuklearyzacji Korei Północnej.

Rosja-Indie

Zbieżność interesów strategicznych oraz komplementarny potencjał gospodarczy tworzą z Rosji i Indii naturalnych sprzymierzeńców. Ambicje Rosji związane z polityką zwrotu ku Azji oraz aspiracje Indii związane z pozycją lidera na subkontynencie, przy braku poważniejszych kwestii spornych w stosunkach

ROSJA: ZWROT KU AZJI

| dr Stanisław Czesław Kozłowski

10

bilateralnych, stwarzają warunki sprzyjające rozwojowi zarówno bieżącej, jak i perspektywicznej współpracy bilateralnej². Interesy gospodarcze przesądzają, że Indie uznają dobre relacje z Rosją za jeden z podstawowych priorytetów relacji zewnętrznych, determinujący także bliską współpracę na forum międzynarodowym. W kwestii aneksji Krymu, Delhi przyjęło argumentację Kremla, akceptując „uzasadnione roszczenia rosyjskie” oraz interwencję w Syrii. Na takie podejście wpływ miało m.in. myślenie taktyczne - uzyskanie poparcia Rosji dla koncepcji rozszerzenia i kandydatury Indii do stałego członkostwa w RB ONZ.

Rosja pozostając jednym z największych dostawców uzbrojenia dla indyjskiej armii i dostrzegając zagrożenie utraty swojej uprzywilejowanej pozycji w przyszłości była gorącym zwolennikiem podpisania i wdrożenia *Programu Wojskowej Kooperacji Technologicznej*, który rozszerzył zakres współpracy bilateralnej na strefę badań, rozwoju, projektowania oraz produkcji zaawansowanych technologii i sprzętu wojskowego. W ostatniej dekadzie Indie przeprowadziły gruntowną modernizację marynarki wojennej, w której najważniejszymi partnerami były firmy rosyjskie. Należy podkreślić, iż w ostatnich latach polityka realizo-

² Rosja i Indie są sygnatariuszami Deklaracji Partnerstwa Strategicznego (*Declaration on the India Russia Strategic Partnership*) z października 2000 r., która w grudniu 2010 r. podniesiona została do miana „Szczególnego i Uprzywilejowanego Partnerstwa Strategicznego” (*Special and Privileged Strategic Partnership*).

ROSJA: ZWROT KU AZJI

| dr Stanisław Czesław Kozłowski

11

wana przez administrację D. Trumpa spowodowała, że także Indie, które do niedawna traktowane były jako "naturalny sojusznik" Ameryki powzięły kroki oznaczające większy dystans. W grudniu 2018 r. zapadły decyzje o zakupie rosyjskich pocisków o wartości 5 mld dolarów i zleceniu Rosji budowy sześciu reaktorów jądrowych. Szczególnie wymowny jest fakt, iż Indie wycofały się ze wspólnych ćwiczeń wojskowych z USA, Japonią i Australią w ramach konkurencyjnej wobec Chin inicjatywy Quad.

Rosja-Pakistan

Rosja uznawana jest za pierwszego beneficjenta pogorszenia w stosunkach Pakistan - USA. Nasilające się tendencje antyamerykańskie w polityce obu krajów odzwierciedla wspólne rosyjsko – pakistańskie podejście, kwalifikujące Stany Zjednoczone jako siłę napędową niestabilności w Azji Południowej i awizujące wspólne działania na rzecz ograniczenia wpływów amerykańskich. Ta strategia powstrzymywania USA doprowadziła do wzmocnienia współpracy wojskowej między Rosją a Pakistanem. We wrześniu 2016 r. Rosja i Pakistan przeprowadziły pierwsze wspólne ćwiczenie wojskowe pod kątem potrzeb walki z terroryzmem, postrzegane w Islamabadzie jako ważny krok w pozyskiwaniu nowych partnerów bezpieczeństwa i dystansowania się Pakistanu wobec Stanów Zjednoczonych.

Umacnianie zaangażowania wojskowego administracji Trumpa w Afganistanie, próby włączania Indii i krytyka powiązań Pakistanu z islamskimi ugrupowaniami ekstremistycznymi, zwiększyły determinację obu krajów w zakresie ograni-

ROSJA: ZWROT KU AZJI

| dr Stanisław Czesław Kozłowski

12

czania wpływów USA w Azji Południowej. Presja na finalizowanie interwencji militarnej USA w Afganistanie stała się głównym celem rosyjsko – pakistańskiej strategii od czasu, gdy prezydent Trump zezwolił na rozszerzenie misji USA w sierpniu 2017 r. Podczas wizyty w Moskwie w lutym 2018 r. minister spraw zagranicznych Pakistanu, Khawaja Asif, przejął rosyjską tezę o „amerykańskiej wojnie w Afganistanie”, uznając interwencją wojskową NATO w tym kraju za "monumentalną porażkę".

Pakistan wspiera zainicjowane przez Moskwę jako mediatora rozmowy pokojowe w kwestii Afganistanu, w których nie uczestniczą Stany Zjednoczone. Sprzeciw prezydenta Trumpa wobec przywrócenia dialogu z Talibami jest równoważony wspólnym stanowiskiem Rosji i Pakistanu, w myśl którego kryzys bezpieczeństwa w Afganistanie można rozwiązać jedynie poprzez osiągnięcie kompleksowego porozumienia politycznego angażującego Talibów. Czynnikiem sprzyjającym zbliżeniu Rosji i Pakistanu było także strategiczne partnerstwo pakistańsko - chińskie, w tym 46 mld USD zainwestowanych w budowę Pakistańsko-Chińskiego Korytarza Ekonomicznego (CPEC). Ostatecznie zaowocowało to powstaniem nowego układu geopolitycznego, stanowiącego wyzwanie wobec USA i Indii.

Rosja-ASEAN

„*Povorot na Vostok*” to silne demonstrowanie obecności Rosji w sferze stosunków politycznych, gospodarczych i kulturalnych także wobec ASEAN. Istotne znaczenie 10 członków Stowarzyszenia Krajów Azji Połudnowo-Wschodniej w

ROSJA: ZWROT KU AZJI

| dr Stanisław Czesław Kozłowski

13

rosyjskiej polityce odzwierciedla m.in przebieg szczytu Rosja – ASEAN w So-
czy (maj 2016) oraz zrealizowane w tym samym czasie wizyty bilateralne prezy-
dentów/premierów niektórych krajów tego ugrupowania (Singapur, Tajlandia,
Wietnam, Mjanma, Indonezja), jak i przyjęty dokument *Comprehensive Plan of
Action*, który jest programem współpracy ASEAN-Rosja do 2020 r.

Przyjazd prezydenta Putina na Szczyt ASEAN – Rosja w Singapurze (listopad
2018 r.) i jego pierwszy w historii udział w Szczycie Azji Wschodniej³ to z jed-
nej strony próba wykazania, że Rosja nie jest izolowana na arenie międzynaro-
dowej, z drugiej zaś demonstracja gotowości wzmocnienia aktywności w Azji
Płd. Wschodniej. Posunięcie potrzebne, tym bardziej że dotychczas rosyjska
aktywność widoczna była głównie w Chinach i w Azji Północno - Wschodniej.
Prezydent Putin chciał umocnić przekonanie partnerskich krajów Azji Połu-
dniowo-Wschodniej, że Rosja poważnie podchodzi do kwestii rozbudowy sto-
sunków oraz, że jest potęgą, z którą należy się liczyć. Bez wątpienia chodziło
także o sygnał pod adresem rywalizujących w regionie Stanów Zjednoczonych i
Chin, a mianowicie, że również Rosja będzie zabiegać o rozszerzanie wpływów
w regionie.

W przeszłości słaba pozycja była skutkiem słabości rosyjskiej gospodarki. Przy-
kładowo, w 2013 r. Rosja była dopiero 14 największym partnerem państw

³ Uczestnicy Szczycie Azji Wschodniej to 10 państw ASEAN i jego tzw. partnerzy w dialogu:
Australia, Japonia, Indie, Chiny, Nowa Zelandia, Korea Południowa i Stany Zjednoczone.

ROSJA: ZWROT KU AZJI

| dr Stanisław Czesław Kozłowski

14

ASEAN z obrotami o wartości niespełna 20 mld USD. Dla porównania, w tym samym okresie wartość obrotów UE - ASEAN wyniosła ponad 220 mld USD. Rynki regionu Azji-Pacyfiku mają jednak wyjątkowe znaczenie dla rosyjskiego eksportu zbrojeniowego. Potwierdzają to dane SIPRI, wg których w latach 2005 – 2014 do tego regionu dotarły rosyjskie towary zbrojeniowe wartości ok. 42,3 mld USD, a największymi importerami były Indie, Chiny i Wietnam. W ostatnich latach rósł eksport do Indonezji, Malezji, Mjanmy i Tajlandii.

Z niektórymi krajami regionu, Rosja zawarła umowy o współpracy w sferze obrony. Indonezja wyraziła zainteresowanie pozyskaniem wojskowych technologii oraz budową na jej terytorium centrów remontowych. Ostatnio (luty 2018) podpisano kontrakt wartości ponad 1 mld USD na zakup 11 myśliwców Su-35. Kluczowe czynniki, przy wyborze rosyjskiej oferty, stanowiły konkurencyjna cena i doświadczenia w użytkowaniu przez indonezyjskie siły powietrzne rosyjskich myśliwców Su-27 i Su-30.

Trzeci gracz?

W relacjach z ugrupowaniem ASEAN, Rosja wzoruje się w dużym stopniu na aktywności USA jako wiodącego od zakończenia II Wojny Światowej mocarstwa w regionie. Wątpliwe jest jednak, aby obecny - pozostawiający w opinii obserwatorów wiele do życzenia - stan współpracy udało się szybko poprawić. Problemem regionu była dotychczas kwestia unikania negatywnego wpływu strategicznych i gospodarczych napięć między Stanami Zjednoczonymi a Chinami. W obecnych uwarunkowaniach geopolitycznych problem wydaje się być

ROSJA: ZWROT KU AZJI

| dr Stanisław Czesław Kozłowski

15

trudniejszym, a taktyka równego dystansu wobec USA i Chin, dotychczas z powodzeniem stosowana przez ASEAN, wystawiona jest na nową silną próbę. Reasumując zasadnym będzie podkreślenie, że wspomniana wizyta prezydenta Putina to nie tylko perspektywa zwiększenia aktywności i umocnienia rosyjskich wpływów, ale także zapowiedź nasilenia rywalizacji wielkich mocarstw. Nie wydaje się jednak, że Kreml będzie gotów zainwestować niezbędne aktywa, aby włączyć się do faktycznej rywalizacji. Zakładać należy, że utrzymana będzie koncentracja na stosunkach z Chinami, Japonią i Koreą Południową / Koreą Północną tj. w Azji Północno-Wschodniej, mającej priorytet pod względem gospodarczym, politycznym i strategicznym.

Jakie perspektywy?

W ocenie wielu ekspertów powodzenie rosyjskiej polityki realizowanej w ramach polityki „zwrot ku Azji” nie jest przesądzone, a niektórzy wręcz uważają, że skazana jest ona na porażkę. W pierwszych reakcjach obserwatorzy nierzadko podkreślali, że aktywizacja relacji z państwami Azji to w istocie rezultat swego rodzaju desperacji rosyjskiego kierownictwa i próba maskowania słabości oraz załamania współpracy z Zachodem. Rosja jako gracz na scenie Azji – Pacyfiku napotyka wszędzie na silną konkurencję handlowo – inwestycyjnej oferty Stanów Zjednoczonych, UE, Chin, Indii oraz Japonii. W obszarze bezpieczeństwa, głównym rozgrywającym jest Ameryka.

Wielu spośród zachodnich analityków traktowało intensyfikację rosyjsko – chińskiego partnerstwa jako krok w kierunku stworzenia nowej osi, będącej wyzwania

ROSJA: ZWROT KU AZJI

| dr Stanisław Czesław Kozłowski

16

niem wobec geopolitycznej i gospodarczej dominacji Zachodu. Niejako w odpowiedzi, niektórzy eksperci w Rosji zdecydowanie to dezawuuują. Niemniej wydaje się, iż epoka integracji post komunistycznej Rosji z Zachodem należy do przeszłości. Nie oznacza to, iż Rosja nie będzie poszukiwać możliwości odbudowy tych relacji, tym bardziej, iż mimo odnawianych sankcji, więzi gospodarcze istnieją w wielu sektorach, nie wspominając o silnym lobbingu kręgów gospodarczych w Europie Zachodniej na rzecz pełnej normalizacji.

Niemal pięcioletni okres realizacji polityki zwrotu ku Azji nie zniwelował przekonania wielu obserwatorów, iż geostrategiczne aspiracje Kremla przekraczają znacznie faktyczne możliwości, tkwiące w słabej gospodarce, której, mimo wielu prób, nie udało się skutecznie zmodernizować. Niezależnie od potężnego terytorium przynależnego geograficznie do Azji jako mocarstwo azjatyckie Rosja dla wielu środowisk w Azji ciągle jest mało wiarygodna. W ujęciu retrospektywnym jedyną stabilną cechą polityki Rosji wobec Azji było to, iż aktywność na tym kierunku pojawiała się jako dodatek do polityki europejskiej, albo jako reakcja na niepowodzenia na wszystkich innych kierunkach.

Zasadną wydaje się prognoza, iż rozpoczęta w 2014 roku rosyjska polityka zwrotu ku Azji będzie kontynuowana, także dlatego, iż stanowi część składową szerszej strategii i podejmowanych przez ekipę Putina wysiłków, mających na celu balansowanie globalnej dominacji USA oraz rekonstrukcję pozycji Rosji jako centrum mającego zdolność oddziaływania w skali globalnej. Wśród intelektualistów, a zwłaszcza rosyjskich elit politycznych, umacnia się przekonanie,

ROSJA: ZWROT KU AZJI

| dr Stanisław Czesław Kozłowski

17

że włączenie Rosji, poprzez rozwój Syberii i Dalekiego Wschodu, do procesu integracji gospodarczej Azji-Pacyfiku stanowić będzie o powodzeniu modernizacji gospodarczej Rosji. Podstawową przeszkodą na drodze do tego celu może okazać się jej niewydolna, dotknięta kryzysem gospodarka. Analitycy dostrzegają także inne problemy, w tym zaostojącą się konkurencję na linii Moskwa – Pekin w regionie Azji Centralnej czy brak gotowości strony chińskiej do realizacji anonsowanych wcześniej działań w sferze gospodarczej, w tym w zakresie bezpośrednich inwestycji kapitałowych.

dr Stanisław Czesław Kozłowski

CSM jest niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi problemami polityki międzynarodowej. Fundacja została zarejestrowana w 1996 r. CSM prowadzi działalność badawczą i edukacyjną, wydaje publikacje, organizuje konferencje i spotkania, uczestniczy w międzynarodowych projektach we współpracy z podobnymi instytucjami w wielu krajach. Tworzy forum debaty i wymiany idei w sprawach polityki zagranicznej, relacji między państwami oraz wyzwań globalnego świata. Działalność CSM jest adresowana przede wszystkim do samorządowców i przedsiębiorców, a także administracji centralnej, polityków, dyplomatów, politologów i mediów. Od 2009 r. CSM jest uznawany za jeden z najlepszych think tanków Europy Środkowo-Wschodniej w badaniu „The Leading Public Policy Research Organizations In The World” przeprowadzanym przez Uniwersytet Pensylwanii.

Centrum Stosunków Międzynarodowych ul. Mokołowska 1, 00-640 Warszawa t: +48 22 628 20 04

 www.twitter.com/CIR_CSM

 www.facebook.com/CIR.CSM

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH